

Harold Pinter

İldönümü
(pyes)

İngilis dilindən tərcümə edəni Xəyalə Məmmədova

Hadisələr restoranda cərəyan edir

Birinci stol.

Ofisiant. Qızardılmış ördəyi kim istəmişdi?

Lambert. Mən.

Jüli. Yox, elə deyil.

Lambert. Bəs onda kimin üçündür?

Jüli. Mənim üçün.

Lambert. Bəs onda mən nə yeyəcəyəm? Elə bilirdim qızardılmış ördək mənimdir.

Jüli. (Ofisianta) Qızardılmış ördək mənim üçündür.

Met. (Ofisianta) Toyuq arvadım üçün, qızardılmış ət isə mənim üçündür.

Ofisiant. Toyuq xanımlar üçündür.

Pru. Çox sağ olun.

Ofisiant. Qızardılmış əti kim istədi?

Met. Mən. (Şərab süzür). Budur, Fraskati xanımlar üçün və Valpolisella mənim üçün.

Lambert. Bəs mən? Mən nə istəmişdim? Tamam yadımdan çıxıb.

Jüli. Kimin yanında qalıb ki...

Pru. Yadımdadı. Oso Bukko.

Lambert. Oso nə?

Pru. Bukko.

Met. Bu qədim italyan xörəyidir.

Lambert. Bilirdim ki, Oso italyan yeməyidir, amma Bukko haqqında tamam başqa məlumatım var idi.

Met. Bilmirdim ki, xörəkləri bu qədər gözəl tanıyırsan.

Lambert. Əlbəttə. İtalyanların hamısı yeməkləri əla tanıyır.

Pru. Jüli, Lambert, ildönümünüzü təbrik edirəm.

Met. Şərəfinizə.

Onlar qədəhləri qaldırıb içirlər.

İkinci stol.

Rassel. Onlar mənə inanırlar.

Suki. Kim?

Rassel. Onlar. Necə yəni kim? Əlbəttə ki, onlar.

Suki. Doğrudan?

Rassel. Əlbəttə, onlar mənə inanır. Mənimlə hesablaşırlar. Mənə etibar edirlər.

Suki. Qulaq as. Sənə inanıram. Həqiqətən. İnanıram sənə. Əminəm ki, onlar sənə etibar edir. Onlar sənə inanmaqda düz edirlər. Mən istəyirəm elə varlı olasan ki, mənə ev və istədiyim hər şeyi ala biləsən. Onda inanacağam ki, sən məni həqiqətən sevirsən.

İçirlər.

Rassel. O sadəcə katibə idi. Vəssalam. Başqa heç nə.

Suki. Mənim kimi.

Rassel. Necə yəni sənin kimi? Onun sənə heç bir oxşarlığı yoxdur.

Suki. Mən də əvvəl katibə olmuşam.

Rassel. O, tamam mənasız insan idi. Siyasətçilərə bənzəyirdi. Hər zaman vəzifə ehtirasında olub. Bilirsən, sən mənim kimisini tapa bilməyəcəksən. Bunu anlamalısan. O ki qaldı ona... o məni sadəcə uşaq kimi aldatdı.

Suki. Elə bilirdim o səni sənin barmağına dolamışdı.

Sükut.

Rassel. Sən bilmirsən bu cür qadınlar necə olur. Bu cür katibələrdən hər şey gözləmək olar.

Suki. Niyə bilmirəm ki?.

Rassel. Xeyr, bilmirsən.

Suki. Bilirəm.

Rassel. Necə yəni bilirsən?

Suki. Mən bu cür kabinetlərin yanında olmuşam.

Rassel. Nə?

Suki. Mən katibə olanda, bilirdim bu cür kabinetlərin arxası necə olur.

Rassel. Doğrudan?

Suki. Əgər pulum olsaydı, sənə pul verərdim. Çünki sənə inanıram.

Rassel. Bəs kabinet nə məsələ idi?

Suki. Bu mən hələ katibə işləyəndə olmuşdu. Həmin şeyləri indi heç vaxt etməzdim. Heç vaxt. Problem onda idi ki, mən tez təsirlənirdim. Həmin şeyləri indi heç vaxt təkrar etməzdim. İndi mən dünya görmüş, təcrübəli qadınam. Əvvəlki sırtıq, çox danışan, qeybət edən qızdan indi əsər-əlamət yoxdu. Əsas məsələ haqqında danışaq. Onlar sənə inanmaqda haqlıdırlar, nəyə görə də inanmasınlar?

Birinci stol.

Jüli. Mən həmişə ona demişəm. Həmişə. Ancaq, o qulaq asmır. Həmişə ona deyirəm. Ancaq yenə də qulaq asmaq istəmir.

Pru. Yəni, o sadəcə qulaq asmır?

Jüli. Həmişə ona deyirəm.

Pru. (Lambertə) Nəyə görə arvadına qulaq asmırsan? O, həmişə sənin yaxşılığını istəyir. Sənin çox vəfalı arvadın var.

Lambert. Mənim sadıq arvadım var? Harada?

Pru. Burada! Bu stol arxasında.

Lambert. Biri var stolun altında. (Stolun altına baxır). İlahi! Doğrudan da o, stolun altında sadıqdır.

Jüli. Nəyə görə təzə maşın alıb, sonra onu kərpic divara çırpmırsan?

Lambert. O, məni sevir.

Met. Xeyr, o təzə maşınları sevir.

Lambert. Yumşaq oturacaqları ilə.

Met. Bir mahnı var idi.

Lambert. Hansı mahnı?

Met. O çox gözəldir.

Lambert. Gözəl mahnıdır.

Met. Bu mahnını həmişə xoşlamışam. Bilirsən bu nədir? Ənənəvi xalq mahnısıdır.

Lambert. Çox əla.

Met. Doğrudan da xalq mahnıları gözəldir.

Lambert. Hey, Met!

Met. Nədir?

Lambert Valpolikella şərəbı olan şüşəni götürür. Şüşə boşdur.

Lambert. Bu şüşəyə nə isə olub?

Met dönür və çağırır.

Met. Ofisiant!

İkinci stol.

Rassel. Yaxşı. De görüm mənim xasiyyətim xoşuna gəlir?

Suki. Hə. Məncə xasiyyətin daha da yaxşı ola bilər. Ancaq daha yaxşı olması üçün sən daha çox çalışmırsan.

Rassel. Necə yəni?

Suki. Məsələn burasındadır ki, sən elə də gözəl xasiyyətin yoxdur. Elə deyil? Ancaq bundan elə də narahat deyiləm. Məsələn mənə bax. Mən də elə gözəl xasiyyətə malik deyiləm. Çoxları üçün quru ağacam. Elə deyil?

Rassel. Sən pozğun qadınsan.

Suki. Onda hamı üçün pozğun qadınam.

Rassel. Hər zaman külək sən paltarını aparır.

Suki. Düzdür. Hardan bildin? Yəni bilmirdim ki, kişilər bu haqda nə isə bilir. Axı onlar yubka geyinmir.

Rassel. Sən çox qəddarsan.
Suki. Elə də yox.
Rassel. Sən çox qəddarsan.
Suki. Çox sağ ol. Doğrudan?
Rassel. Hə. Bu sənin əsl simandır.
Suki. Doğrudan?

4

Rassel. Hə. Sənin əsl siman budur.

Birinci stol.

Lambert. Başqa mahnı bilirsən? Bayaq oxuduğun qədim mahnı idi.
Met. Mənimlə hər zaman olar dənizdə,
Heç zaman tapmazsan mənim kimi xəzinə.
Lambert. Əla. (Jüliyə) Bu mahnını bilirdin?
Jüli. Bu mənim zövqümcə olan mahnı deyil, əzizim.
Lambert. Bu şəhərdə olan ən gözəl restorandır. Bunu hamı deyir.
Met. Düzdür, hamı bunu deyir.
Lambert. Bu kiçik bir nahardır.
Met. Hə, elədir.
Pru. (Jüli) Onun anası həmişə mənə nifrət edib. O, həyatı boyu bir dəfə də olsun mənə hədiyyə verməyib.
Jüli. Bilirəm.
Pru. Bir qara qəpik belə verməyib.
Jüli. Bütün qaynanalar belədir. Onlar oğullarını sevirlər. Onlar öz övladlarını heç kimlə bölüşmək istəmirlər. Elə deyil?
Pru. Tamamilə düzdür. Onlar övladlarını ancaq öz yanlarında görməyə öyrəşiblər.
Jüli. Hə, ancaq öz yanlarında saxlamaq istəyirlər.
Pru. Bütün analar belədir.
Lambert. Bütün analar həmişə öz anaları kimi olmağa çalışır.
Met. Ya da öz övladlarını belə olmağa məcbur edirlər.
Pru. Xeyr, siz səhv düşünürsünüz.
Lambert. Nəyə görə?
Met. Bütün analar istəyir ki, oğulları ancaq onları sevsin.
Lambert. Bir dəqiqə dayanın.
Met. Mənim fikrimcə -
Lambert. Mənim fikrimcə - neçə yaşa qədər belə olmalıdır?
Jüli. Nə?
Lambert. Ananın yanında qalmaq üçün.
Met. Yaşın fərqi yoxdur.

Onlar içirlər.

Lambert. Nahar necə idi, əzizim?

Jüli. Təəccüblü bir şey yox idi.

Lambert. Yox idi?

Jüli. Hə, yox idi.

Lambert. Mən onu şəhərin ən gözəl restoranına gətirmişəm, o deyir təəccüblü heç nə yoxdur.

Met. Unutma ki, bu gün sizin ildönümünüzdür. Buna görə biz buradayıq.

5

Lambert. Hansı ildönümü?

Pru. Sizin toyunuzun ildönümü.

Lambert. Bir şeyi bilirəm ki, bu şəhərdə ən bahalı restorandır. O isə deyir heç bir təəccüblü şey yoxdur.

Riçard stola yaxınlaşır.

Riçard. Axşamınız xeyir.

Met. Axşamın xeyir.

Pru. Axşamın xeyir.

Jüli. Axşamın xeyir.

Lambert. Axşamın xeyir. Necəsən?

Riçard. Çox yaxşı, sağ ol. Haradaydız? Teatra getmişdiz?

Met. Yox. Baletə.

Riçard. Balet? Necə idi?

Lambert. Çox yaxşı sualdır.

Met. Ancaq, cavab vermək mümkün deyil.

Riçard. Maraqlı idi?

Lambert. İnanılmaz dərəcədə.

Riçard. Nə, balet?

Met. Onların heç biri gözəl sözlərə layiq deyil. Elə deyil?

Riçard. Yemək necədir?

Met. Əla. Söz ola bilməz.

Pru. Ləzzətlidir.

Lambert. Arvadım razı qalmayıb.

Riçard. Doğrudan?

Jüli. Ofisiant xoşuma gəldi.

Riçard. Hansı?

Jüli. Qara jiletli.

Riçard. Sizin hamınızı görmək necə də xoşdur.

Jüli. Yemək onun xoşuna gəlməyib. Özü belə dedi. Onun fikrincə yemək toz kimi quru idi. O dedi ki, sən bayaq nə dedin əzizim? O mənim bacımdır və dedi ki, bundan daha yaxşısını hazırlaya bilər. Fikirləşmə ki, o, zarafat edir. O, mənim bacımdır və mən bütün həyatım boyu onunla bir yerdə olmuşam. Uşaqlıqdan. Ona görə bilirəm ki, əgər bacım istəsə daha yaxşı xörək hazırlaya bilər. Biz həmişə uşaq olanda evin anbarında oynamağı xoşlayırdıq. Nənəmsə həmişə hirsələnərdi.

Met. Orada olmaq çox gözəldir.

Lambert. Burada olmaq daha gözəlidir.

Met. Həqiqətən gözəldir.

Riçard. Sağ ol.

Pru qalxır və Riçarda tərəf gedir.

6

Pru. Sənə təşəkkür edə bilərəm? Şəxsən təşəkkür edə bilərəm? Sənə öz bildiyim kimi təşəkkür etmək istəyirəm.

Riçard. Çox sağ ol.

Pru. Xeyr. Sənə şəxsən təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Jüli. O səni şəxsən təbrik etmək istəyirəm.

Pru. İcazə verərsiz sizi öpüm? Sizin dodağınızdan öpmək istəyirəm.

Jüli. Necə də gülməlidir. Mən də onun dodağından öpmək istəyirəm. (Jüli qalxır və ona yaxınlaşır). Bayağ sizə yalan dedilər. Heç vaxt deməmişəm ki, sizin xörəyinizi bəyənmirəm. Çox gözəldir.

Pru. İkimiz də eyni vaxtda onun dodağından öpə bilərik.

Riçard. Çox şadam. Həqiqətən çox sevindim. Başqa vaxt görüşərik.

O gedir. Pru və Jüli otururlar.

Sükut.

Met. Gözəl kişidir.

Met. Ona görə bura Avropanın ən bahalı restoranlarından biridir. Çünki o, burada lazımı standartları tətbiq edir və hamıdan bu standartlara əməl etməyi tələb edir. Məni başa düşə bildin? Bu standartlar ən yüksək standartlardır.

Met. O bir yerdə dayanmır.

Lambert. Hə, daim işləyir. Bu iş onun həyatıdır.

Pru. Mən onu çoxdan tanıyıram.

Met. Necə yəni?

Pru. O, hələ onda aşbaz idi.

Lambertin mobil telefonu zəng çalır.

Lambert. Bu kimdi görəsən? (Telefonu götürür). Eşidirəm. (Bir az qulaq asır). Dedim ki, zəng etməyin! Bu gün lənətə gəlmiş toyumun ildönümüdür! (Telefonu söndürür).

İkinci stol.

Suki. Səninlə fəxr edirəm.

Rassel. Hə?

Suki. Bilirəm ki, onlar yaxşı insanlardır. Sənə inanan insanları deyirəm. Yaxşı insanlardır, elə deyil?

Rassel. Çox yaxşı insanlardır.

Suki. Mən onlarla görüşəndə, yəni sən mənə onlarla tanış edəndə, mənəmlə hörmətlə rəftar edəcəklər, elə deyil?

Sonya stola yaxınlaşır.

7

Sonya. Axşamınız xeyir.

Rassel. Axşamın xeyir.

Suki. Axşamın xeyir.

Sonya. Hər şey yaxşıdır?

Rassel. Əladır.

Sonya. Heç bir şikayətiniz yoxdur ki?

Rassel. Hər şey çox yaxşıdır.

Sonya. Çox gözəl komplimentdir.

Rassel. Ürəkdən gələn sözlərdir.

Sonya. Tamaşaya getmişdin?

Suki. Operaya.

Sonya. Doğrudan? Necə idi?

Suki. Yaxşı idi. Çox şey vardı... mahnılar, rəqs. Bir dəqiqə olsun dayanmırdılar. Elə deyil?

Rassel. (Sonyaya) Qulaq as, səndən bir şey soruşmaq istəyirəm.

Sonya. Nə istəyirsən, soruşa bilərsən.

Rassel. Uşaqlığın necə keçib?

Sonya. Gülməlidir. Hər kəs məndən bunu soruşur. Hamı elə bilir maraqlı nə isə tapıb. Bilmirəm niyə? Nə isə gülməlidir? Hər kəs nədənsə bununla maraqlanır. Əlbəttə, sən öyrənmək istəyirsən ki, mən bu vəzifəyə necə gəlmişəm. Sənin əsl sualın budur, elə deyil? Mən Betnal Grində anadan olmuşam. Anam pedikür ustası olub. Atam olmayıb.

Rassel. Lap yaxşı.

Sonya. Bizim yağlı puddinqimizin dadına baxmayacaqsınız?

Rassel. Mütləq baxacağam.

Sonya gülür və gedir.

Rassel. Sənə ananın hazırladığı yağlı puddinq haqda danışmışam?

Suki. Heç vaxt. Danış.

Rassel. Doğrudan istəyirsən danışım? Səmimi deyirsən?

Suki. Əzizim. Əlini mənə ver. İndi isə ananın hazırladığı puddinq haqda danış. Necə idi?

Rassel. Bu xəzinə okeanında batmaq kimi bir şeydir.

Suki. Necə də gözəldir. Sən şairsən.

Rassel. Bir dəfə şair olmaq istəyirdim. Ancaq atam bu fikrimi heç vaxt bəyənəməyib. O fikirləşirdi ki, mən axmağam.

Suki. O səni qısqanırdı. Sənə təhlükə kimi baxırdı. Fikirləşirdi ki, sən onun arvadını əlindən almaq istəyirsən.

Rassel. Onun arvadını?

Suki. Bilirsən nə deyirlər.

Rassel. Nə?

Suki. Ah, sən bilirsən nə deyirlər.

Ofisiant stola yaxınlaşır və şərab süzür.

8

Ofisiant. İcazə verin müdaxilə edim.

Rassel. Necə?

Ofisiant. İcazə verin müdaxilə edim.

Suki. Buyurun.

Ofisiant. Bir az əvvəl eşitdim ki, Tomas Sterns Eliot haqqında danışırırsınız.

Suki. Eşitdiniz?

Ofisiant. Hə. Elə bilirəm sizin üçün bilmək maraqlı olar, babam Eliotu yaxşı tanıyırdı.

Suki. Doğrudan?

Ofisiant. Deyə bilmərəm ki, yaxın dost olublar, ancaq tanışlıqları olub. O, hamını tanıyırdı. Ezra Paundu, V.H. Audeni, C.Dey. Luisi, Luis Maknaysı və əgər bir az tarixə baxsanız o, D.H.Laurensin, Cozef Konradın, Ford Madoks Fordun içki dostu olub. O həmçinin siyasətdə də uğur qazanmışdı. Bəziləri onu maliyyə köməkçisi kimi, bəziləri hətta Admirallığın birinci Lordu kimi görürdülər. Ancaq, o, İspaniyada vətəndaş müharibəsi zamanı batalyona rəhbərlik edib. Lakin işləri elə gətirib ki, çox vaxt Amerikada olub. Burada o Ernest Heminqueylə yaxından tanış olub. Demək istəyirəm ki, babam hərtərəfli insan olub. Həmişə onun cibində Bibliya olub. Həm də bilyard oynamağı çox sevirdi. Həmişə şəhərin intellektual və mədəni həyatında fəal iştirak edərdi. O, Ceyms Coysun xaç atası idi.

Sükut.

Rassel. Sən burada çoxdan işləyirsən?

Ofisiant. Bir neçə ildir.

Rassel. Ömürboyu burada işləyəcəksən?

Ofisiant. Səncə məni işdən çıxaracaqlar?

Rassel. Belə maraqlı oğlanı mənə işdən çıxarmazlar.

Ofisiant. Düzünü deyim, əgər məni buradan çıxarsalar, buna tab gətirməyəcəyəm. Bura doğma evim kimidir. Mən öz evimdə qalmaq istəyirəm.

Rassel. Səni günahlandırmıram. Qulaq as gələn dəfə Elliot haqqında danışanda sənə öncədən xəbər verərəm.

Ofisiant. Məni ən xöşbəxt adam edərsiniz. Çox sağ olun. Siz çox yaxşı insanlarsınız.

Suki. Çox sağ ol.

Ofisiant. Xeyirxah və gözəl.

O gedir.

Suki. Necə yaxşı insandır!

Birinci stol.

Lambert. Sən buna inanmayacaqsan. Bilirəm bu sözlərə inanmayacaqsan. Bunu ona görə deyirəm ki, dostlarımla arasındayam. Mən ailəmə və dostlarıma çox inanıram.

9

Bilirəm ki, onlar da mənə inanır, məni sevirlər və etibar edirlər, yoxsa bu sözləri deməzdim. Heç birinizi dostlarımla arasındayam deyirdim, bilsəydiniz ki, sizlərdən kimsə mənə nifrət edir. (Sükut). Bunu əvvəl desəydiniz mənə inanmazdınız. Bir qızı sevirdim, o da məni sevirdi. Hə, hə, o da məni sevirdi.

Sükut.

Jüli. Həmin qız mən idim, əzizim?

Lambert. Kim?

Mett. O.

Lambert. O? Yox, o deyildi. Həmişə o qızla çay boyu gəzirdim.

Jüli. Lambert məni avtobusda sevmişdi. Çox qısa bir səyahət idi. Fulhem Brodveydən Stivens Buşa gedirdik. Yolboyu o titrəyirdi. Yadımdadır. (Pruya) Evə gələndə, gəlib sənə yatağında oturdum. Elə deyil?

Lambert. Həmişə bu qızla çayın kənarında gəzirdim. Onda gənc idim. O zaman hələ uşaq idim.

Met. Bu haqda heç nə bilmirdim. Ancaq səni çox yaxşı tanıyırdım, elə deyilmi?

Lambert. Necə yəni məni yaxşı tanıyırdın? Mənim haqqımda heç nə bilmirdin! Ümumiyyətlə sən kimsən ki...?

Mett. Sənə böyük qardaşınam.

Lambert. Sevgi haqqında danışırıq. Bilirsən əsl sevgi nədir? Çayın kənarı ilə gəzirsən və sevdiyin adam hər zaman yanında olur.

Met. Onu doğulandan tanıyıram. Bilirsən o kimə oxşayırdı? İçki düşgünlərinə. Ayaq üstə dayanma bilmirdi.

Jüli. Avtobusda yarpaq kimi əsirdi. Bunu heç vaxt yadımdan çıxarmayacam.

Pru. Sən evə gələndə mən orada idim. Yadımdadır sən nə dedin. Otağıma gəldin. Çarpayıda oturdun.

Mett. O nə dedi?

Pru. Biz yaxın idik, elə deyil?

Mett. Yaxşı bəs o nə dedi?

Pru. Heç vaxt sənə dediğini unutmayacağam. Çarpayıda oturdun. Elə deyil? Xatırlayırsan?

Lambert. O qız məni sevirdi – sizə bunu deməyə çalışıram.

Pru. Yadındadır sən nə dedin?

İkinci stol.

Riçard stola yaxınlaşır.

Riçard. Axşamınız xeyir.

Rassel. Axşamınız xeyir.

Suki. Axşamınız xeyir.

10

Riçard. Hər şey yaxşıdır?

Rassel. Əladır.

Riçard. Çox şadam.

Suki. Bir şey soruşa bilərəm?

Riçard. Əlbəttə.

Suki. Hər kəs sizin restoranda xoşbəxtidir. Yəni kişilər də, qadınlar da. Siz insanları sevindirirsiniz.

Riçard. Biz istəyirik ki, bura həmişə belə olsun.

Russl. Bura çox gözəl restorandır. Məsələn mən. Təbiətən çox çılğın insanam. Ancaq indi? İndi necəyəm, sakitəm?

Suki. Hə.

Rassel. Ancaq, bu restoranda oturanda başa düşürəm ki, mənim heç bir əqli problemim yoxdur. Elə bir hissin təsiri altında düşünürəm ki, ətrafdakıları öldürməliyəm və yaxud kiminsə stolunun altına partlayıcı qoymalıyam. Burada tamam başqa hisslər keçirirəm. Burada tam sakitəm. Burada ancaq xoş hisslər keçirirəm. Bunu necə izah edə bilərsiniz?

Suki. Bu sənin ətrafınla bağlıdır.

Riçard. Hə, mənə də ətraf mühitin böyük rolu var.

Rassel. Tamamilə düzdür.

Suki. Bu anlaşılmaz bir şeydir. Sən tamamilə düz deyirsən.

Rassel. Əlbəttə.

Riçard. Bir şey də var ki, harada olursan ol, gərək özünü tamamilə rahat hiss edəsən.

Rassel. Hə. Müəllimim həmişə deyir ki, cəmiyyət sizi əhatə edir. O, kiçik bir evdə yaşayırdı. Gözəl bir kənddə. Ancaq, heç axt evinə kimisə çağırmazdı.

Riçard. Mən də kiçik bir kənddə böyümüşəm.

Suki. Doğrudan? Harada?

Riçard. Şəhərdən kənardakı kiçik bir kənddə. Bir dəfə atam məni kəndin kafesinə aparmışdı. Onda hələ çox balaca idim. Ancaq onunla getdim. Kiçik, yarıqaranlıq yer idi. Hamı siqaret çəkirdi, əlbəttə musiqi yox idi. Ancaq insanlar necə yaxın və səmimi idilər! Bəlkə də bu məni bu cür gözəl restoran yaratmağa həvəsləndirdi.

Suki. Əlbəttə!

Riçard. İnanram ki, bu restoranın təməli məhz həmin kiçik kafeyə əsaslanır.

Birinci stol.

Lambert. İstiyirəm qədəhimi qaldırım.

Mett. Kimin şərəfinə?

Lambert. Arvadımın və toyumuzun ildönümü şərəfinə.

Jüli. Əzizim, sən bu tarixi unutmamısan!

Lambert. Qədəhimi qaldırmaq istəyirəm. Siz də qədəhlərinizi qaldırın, arvadımın şərəfinə içək.

Jüli. Deməyə söz tapmıram. Çox təsirləndim. Yəni, demək istəyirəm ki...

Lambert. Lənətə gəlmiş qədəhlərinizi qaldırın və sakit olun!

11

Jüli. Əzizim, belə əsəbi olma. O heç bu qədər əsəbi olmamışdı. Sənə nə olub, əzizim? Yəqin soyuqlayıb, ona görə.

Lambert. İstəyirəm hamınız ildönümümüzün şərəfinə içəsiniz. Biz uzun müddətdir ki, evliyik. Hələ də həmin anı xatırlayıram. Çox vaxt keçib.

Pru. Şərəfinizə.

Mett. Şərəfinizə.

Jüli. Təəsüf ki, uşaqlar burada deyil. Onlar kiçik olanda biz vaxtımızın çoxunu onlarla keçirirdik.

Pru. Bilirəm.

Jüli. Onlarla oynayırdıq.

Pru. Onları yedirdirdik.

Jüli. Onlara əsl analıq edirdik.

Pru. Məni atalarından çox sevirilər.

Jüli. Hə, məni də. Məni dəlicəsinə sevirilər. Mən onların anasıyam.

Pru. Mən də. Mən də uşaqlarımın anasıyam.

Mett. Onların yaddaşı yoxdur.

Lambert. Kimin?

Mett. Uşaqların. Onların yaddaşı yoxdur. Heç nəyi xatırlamırlar. Xatırlamırlar ki, onların atası, yaxud anası kimdi. Hər şey onlar üçün boş və mənasızdır. Öz həyatlarını belə xatırlamırlar.

Sonya stola yaxınlaşır.

Sonya. Hər şey yaxşıdır?

Jüli. Əladır.

Sonya. Bu axşam operaya getmişdiniz?

Pru. Xeyr.

Sonya. Bəs teatra?

Pru. Xeyr.

Jüli. Xeyr.

Met. Bu gün ildönümü keçiririk.

Sonya. Əla. Ad günüdür?

Mett. İldönümü.

Pru. Bacımın və ərinin toylarının ildönümüdür. Mən onun sağdışı idim.

Mett. Mən də həmçinin.

Lambert. Deyirdilər ki, toyda bikef idim.

Sonya. Doğrudan?

Mett. Hə, onun kefini açdım. Yoxsa bu bir rüsvayçılıq olardı. Elə bil zorla evlənirdi. Bütün mətbuat isə qapının ağzında dayanmışdı.

Jüli. O həmişə fikirlərini ifadə etməkdə çətinlik çəkib.

Sonya. Buraya hər cür insan gəlir.

Pru. Doğrudan?

Sonya. Əlbəttə. Müxtəlif xassiyətli insanlar. Dünyanın müxtəlif ölkələrindən. Həmişə deyirəm, yaxşı yemək üçün ingilis dilini bilmək o qədər də vacib deyil.

12

Lambert. Bir cütlük tanıyırdım ki, onlar ingilis dilində bir söz belə bilmirdilər.

Mett. İngilis xörəklərini xoşlayırdılar?

Lambert. Nəyi?

Sonya. Mərakeşdən bir adam tanıyırdım, ingilis xörəklərini öz milli xörəklərindən çox sevirdi.

Jüli. Bəs ona nə oldu?

Sonya. İndi məni kövrəldəcəksən.

Pru. Səni aldadıb?

Sonya. O ölüb. Başqa qadının qolları arasında ölüb. O işdə idi. Görürsüz həyatım necə faciəli olub?

Sükut.

Mett. Başqalarını deyə bilmərəm, ancaq mən səni yaxşı anlayıram.

Jüli. Mən də.

Pru. Mən də səni yaxşı anlayıram.

Sonya. Sizlərə gözəl gecə arzulayıram.

O gedir.

Lambert. Çox yaxşı qadındır.

Ofisiant stola yaxınlaşıb, qədəhlərə şərab süzür.

Ofisiant. İcazə verin müdaxilə edim.

Mett. Nə?

Ofisiant. İcazə verərsiz, müdaxilə edim?

Mett. Buyurun.

Ofisiant. Bayaq eşitdim ki, otuzuncu illər Hollivud həyatından söhbət edirsiniz.

Pru. Doğrudan?

Ofisiant. Yəqin sizin üçün bilmək maraqlı olar ki, babam həmin dövrün kino ulduzları ilə yaxından tanış olub. O, Klark Qebil və Elişa Kukla çox yaxın olub. O, yeganə ingilis idi ki, Hedi Lamarrı çox yaxından tanıyırdı.

Jüli. Ola bilməz!

Lambert. O həyatda necə görünürdü?

Ofisiant. Çox ehtirashlı qadın olub.

Jüli. Əminəm ki, elə idi.

Ofisiant. Əlbəttə, Hollivudda çox güclü irland mafiyası var idi. Bir çox kino ulduzları ilə qanqsterlərin yaxın əlaqələri olub. Məsələn Al Kapone və Viktot Mture. Onların ikisi də irland olub. Bundan başqa məşhur qanqster Con Dilincer və məşhur kino ulduz Hari Kuperin çox sıx əlaqələri olub. Onlar yəhudi idilər.

Sükut.

13

Pru. Maraqlıdır.

Lambert. O stolda oturan qadını görürsən? Mən onunla olanda onun on səkkiz yaşı vardı.

Jüli. Harada? Çayın kənarında?

Lambert Sukiyə əl edir, Suki də Lambertə. Sonra o, Rasselə nə isə deyir və onlar Lambertə yaxınlaşırlar.

Suki. Lambert! Sənsən!

Lambert. Suki! Məni xatırlayırsan!

Suki. Məni unutmamısan ki?

Lambert. Əlbəttə, unutmamışam!

Suki. Bu, ərim Rasselidir.

Lambert. Salam, Rassel.

Rassel. Salam, Lambert.

Lambert. Bu, arvadım Jülidir.

Jüli. Salam, Suki.

Suki. Salam, Jüli.

Rassel. Salam, Jüli.

Jüli. Salam, Rassel.

Lambert. Bu da qardaşım Mettdir.

Mett. Salam, Suki. Salam, Rassel.

Suki. Salam, Mett.

Rassel. Salam, Mett.

Lambert. Bu isə onun arvadıdır. O, Jülinin bacısıdır.

Suki. Ola bilməz!

Pru. Hə, biz bacıyıq, onlar isə qardaşdırlar.

Suki. Ola bilməz!

Rassel. Salam, Pru.

Pru. Salam, Rassel.

Suki. Salam, Pru.

Pru. Salam, Suki.

Lambert. Buyurun oturun. (Onlar otururlar). Nə yeyəcəksiniz?

Rassel. Bir az qırmızı şərab pis olmaz.

Lambert. Suki?

Rassel. O da həmçinin.

Suki. (Lambertə). Hələ də bağçılıqla məşğulsan?

Lambert. Mən?

Suki. (Jüliyə) Mən onu tanıyanda bağçılıqla məşğul idi.

Lambert. Hə, hələ də bağçılıqla məşğulam.

Jüli. O, bitkiləri xoşlayır.

Lambert. Hə, düz deyir. Bitkiləri sevirəm.

Jüli. Yaşıl otları.

Suki. Həmişə gülləri xoşlayırdın, elə deyil? Hələ də gülləri sevirsen?

Jüli. O, gülləri həqiqətən çox sevir.

Rassel. Atam bağban olub.

Mett. Baban?

Rassel. Xeyr, atam.

Suki. Düzdü. Onun atası yaxşı bağban idi. Həmişə otbiçənlə gəzirdi.

Lambert. Nə? Hətta Old Kent Roudda da?

Rassel. Atam torpaq adamı olub.

Mett. Bəs baban necə?

Rassel. Babam olmayıb.

Jüli. Ərimi tanıyanda elə bilirdin ki, o, bağ həvəskarıdır. Mən onu tanıyanda elə bilirdim o, qadın həvəskarıdır.

Suki. Doğrudan?

Pru. Hə.

Mett. Necə yəni? Hardan bilirsən?

Pru. Yaxşı, əsəbləşmə. Bunlar hamısı keçmişdə qalıb.

Mett. Nə?

Suki. Hərdən mənə elə gəlir ki, keçmiş heç vaxt keçmiş deyil.

Rassel. Necə yəni?

Jüli. Demək istəyirsən dünən bu gündür?

Suki. Düzdür. Sən də həmin şeyi hiss edirsən?

Jüli. Hə. Ancaq, bir dəfə yaşamaq kifayətdir. Bir hissi ikinci dəfə yaşamaq istəməzdim.

Lambert. Mən isə yenidən yaşamaq istərdim. Daha mədəni, daha alicənab insan kimi yenidən yaşamaq istərdim.

Jüli. Mümkün deyil.

Sükut.

Pru. Mənə maraqlıdır, bunlar harada görüşüblər. Lambertlə Sukini deyirəm.

Rassel. Kabinetin arxasındakı otaqda.

Sükut.

Jüli. Necə yəni?

Rassel. Yəni hər şey oradan başlayır.

Lambert. Xeyr. Elə deyil. Heç bilmirəm otaqların arxasında nə baş verir.

Sükut.

Jüli. Nə işə baxırsan, Suki?

Suki. Müəlliməyəm. Uşaqlara dərs deyirəm.

Pru. Balaca qız və oğlanlara?

Suki. Bəs sən?

Pru. Mən və Jüli - biz xeyriyyə işləri ilə məşğuluq.

Rassel. Çox yaxşı işdir.

Jüli. Hə, gecə-gündüz çalışırıq. Elə deyil?

Pru. O qədər görüləsi iş var ki!

Mett. (Rasselə) Sən bankırsən, elə deyil?

Rassel. Hə, elədir.

Mett. (Lambertə) O bankirdir.

Lambert. Özü də gələcəyi olan bankir.

Mett. O da buna çalışır.

Lambert. Səndən bir söz soruşum. Hardan bildin ki, o bankirdir?

Mett. Özünü aparmağından.

Suki. Bəs siz ikiniz?

Lambert. Biz?

Suki. Hə.

Lambert. Biz məsləhətçiyik. Strateji məsələlər üzrə məsləhətçi.

Mett. Hə, strateji məsələlərlə məşğul oluruq.

Lambert. Yəni biz silah daşmırıq. (Mett və Lambert gülür). Biz silah daşımamalıyıq.

Mett. Biz sülhsevər strateji məsləhətçilərik.

Lambert. Bütün dünya üzrə. Sülhü qoruyuruq.

Rassel. Əla.

Lambert. Eh?!

Rassel. Həqiqətən çox maraqlıdır. Bizə sizin kimi adamlar lazımdır. (Sükut). Öhdəliyi üzərinə götürsün. Sülhü qorusun, möhkəmlətsin. Sizin kimi adamlara ehtiyac çoxdur.

Yeni banka keçməliyəm. Perspektivli bir banka. Onları gözəl bir restorana dəvət edəcəm. Orada gözəl qadın ofisiantlar var.

Suki. Sən qadınlara daha çox üstünlük verirsən.

Rassel. Mən? Bunu ki, çoxdan bilirsən.

Sükut.

Lambert. Bir az ehtiyatlı ol. Sən arvadınla danışırısan.

Mett. Bir-birinizə hörmət edin.

Lambert. Bizim istədiyimiz yeganə şey hörmətdir.

Mett. Çox şey istəmirik, Lambert.

Lambert. Ancaq bu çox vacibdir.

Sükut.

Rassel. Bəs indi strateji məsləhətçilik işi necədir?

Lambert. Çox yaxşıdır.

Mett. Hə, çox yaxşıdır.

Riçard və Sonya şampan şüşəsi ilə stola yaxınlaşır. Ofisiant qədəhləri gətirir. Hamı təəccüblə onlara baxır.

Riçard. Sizinlə toyunuzun ildönümünü qeyd etmək istəyirik.

16

Mett şüşənin üzərindəki etiketə baxır.

Mett. Bu ən yaxşı içkilərdəndir.

Riçard şüşəni açır və hamıya içki süzür.

Lambert. Qoy həmişə kişilər qalib gəlsin!

Jüli. Qadınlar da həmçinin.

Pru. Həmişə.

Suki. Bu doğrudan da yaxşı arzudur.

Pru. Qadınlar həmişə qalib gəlir.

Riçard və Sonya qədəhlərini qaldırır.

Riçard. Xöşbəxt cütlüyün şərəfinə! Allah sizi qorusun!

Hamı. Şərəfinizə. Şərəfinizə...

Mett. Bura çox gözəl yerdir.

Sonya. Əlimizdən gələni edirik, çox çalışırıq.

Riçard. Doğrudan da, çox çalışırıq. Biz müştərilərimizin rahatlığına çalışırıq.

Lambert qalxır və onlara tərəf gedir.

Lambert. Sizin dedikləriniz mənim üçün çox əhəmiyyətlidir. İcazə verin sizi qucaqlayım. (Riçardı qucaqlayır). İcazə verin sizi də. (Sonyanı qucaqlayır). Çox nadir haldır, görürsüz. İnsanlar bir-birindən necə uzaqdırlar. Bir insan bilmir ki, haradasa başqa birisi var. Həmişə də beləcə davam edir.

Mett. Tamamilə doğrudur.

Lambert. Ümumiyyətlə bir insan digərini heç vaxt görmür. Həmişə bunun şahidi olmuşam.

Sonya. (Jüli və Pruya) Sizin bacı olduğunuzu biləndə necə sevindim! Mənim də bacım var. Ancaq o, əcnəbiyə ərə gedib. Onu xeyli vaxtdır ki, görmürəm.

Pru. Əcnəbilərin bəzisi yaxşı olur.

Sonya. Məncə əcnəbilər cəlbedici olurlar. Buradakı insanların çoxu əcnəbidir. Bacımın əri çox cazibədar idi. Ancaq onun çox uzun bıqları vardı. Mən isə onu toyda öpməliydim. Təsəvvür edin necə dəhşət idi.

Ofisiant. İcazə verin müdaxilə edim.

Riçard. Necə?

Ofisiant. İcazə verin müdaxilə edim.

Riçard. Buyurun, nə demək istəyirsiniz?

Ofisiant. Bayaq eşitdim ki, buradakı insanlar Avstriya-Macarıstan imperiyasından danışır. Mənim üçün maraqlıdır, babam haqda eşitmisiz? O Erhersəqun özü ilə çox yaxın dost olub və hətta bir dəfə Benito Mussolini ilə çay da içib. Onlar həmişə poker oynayırdılar, hətta Uinston Çörçillin özü də. Onun çox maraqlı həyatı olub. Mənə danışdı ki, bir qadını çox sevib. Ancaq onu haradasa itirib. O qadın yoxa çıxıb.

17

Deyəsən qum fırtınası zamanı. Babam çox gözəl kişi olub. Ucaboy, qarasaçlı və yaraşqlı idi. Hər zaman zəiflərə kömək edib, onları çirkəbdən qurtarıb və doğru yola yönəldib. O, İsanın özü kimi xeyirxah idi. Çox ünsiyyətçi insan idi. Həmişə U.B.Yitslə, T.S.Eliotla, İqor Stravinski, Pikasso, Ezra Paundla bir yerdə olardı. Onlar haqqında hər şeyi bilirdi.

Lambert. (Qalxaraq) Çox gözəl nahar idi, Riçard.

Riçard. Çox şad oldum.

Lambert pulqabını çıxarır, əlli funt götürüb Riçarda uzadır.

Lambert. Bu sənin üçündür.

Riçard. Yox, doğrudan –

Lambert. Bu sənin üçündür. (Sonyaya) Və sənin üçün.

Sonya. Ah, xahiş edirəm –

Lambert. Burada qoya bilərəm? (Sonya gülür) Çiyinbağına yapışdırarsan. (Ofisianta) Buyur. Gəzəndə ayağının altına bax. (Onun cibinə pul qoyur) Çox gözəl nahar idi. Bura çox gözəl restorandır. Bəlkə də ən gözəlidir.

Mett. Deyərdim ki, dünyada ən gözəlidir.

Lambert. Əlbəttə. (Riçarda) Onların hesabını mən ödəyəcəm.

Rasssl. Xeyr, xeyr mən –

Lambert. Bu gün toyumun ildönümüdür! Düzdür? (Riçarda) Onların hesabını mən ödəyəcəm.

Jüli. Onunkunu da.

Lambert. Hər iki hesabı mən ödəyəcəm. (Sukini qucaqlayır). Keçmiş günlərin xatirinə, elə deyil?

Suki. Elədir.

Riçard. Ümid edirəm tezliklə yenidən görüşəcəyik.

Mett. Əlbəttə.

Sonya. Yenidən görüşənədək.

Pru. Tezliklə görüşərik.

Sonya. Gələn ildönümdə?

Jüli. Yəqin ki.

Lambert. Qeyd ediləsi çox mərasim var.

Mett. Düzdür.

Mett ayaqlarını bir-birinə vurur.

Mett. Mahnıdakı kimi – kim gəlir? Kim gəlir?

Lambert Mettlə eyni vaxtda ayaqlarını bir-birinə vuraraq oxumağa başlayır.

Lambert və Mett. Kim gəlir? Kim gəlir?

Yoldan çıx, gör kim gəlir?

Yox, yox. Gələn heç kimsədir.

18

Lambert və Mett gülür.

Suki. Çox yaxşı insandır, elə deyil?

Rassel. Səni çox istəyir.

Suki. Məni çox istəmirdi. O ancaq... özün bilirsən.

Rassel. Nəyi?

Suki. Mənim... özün bilirsən.

Lambert. Çox gözəl gecə idi.

Jüli. Əsrarəngiz gecə idi.

Riçard. Tezliklə görüşərik.

Sonya. Görüşənədək.

Mett. Sabah səhər yeməyi üçün buraya gələcəyəm.

Sonya. Çox əla.

Pru. Görüşənədək.

Sonya. Görüşənədək.

Jüli. Sizi görməyimizə şad olduq.

Sonya. Ümid edirəm tezliklə görüşəcəyik.

Rassel. Görüşərik.

Suki. Hələlik.

Onlar gedirlər.

Jüli. Sizi görməyimə çox sevindim.

Suki. Mən də həmçinin.

Sükut.

Ofisiant təkcə dayanır və gedənlərə baxır.

Ofisiant. Uşaq olanda babam məni həmişə dənizin sahilinə aparardı və biz dənizə baxardıq. Mənə teleskop almışdı. İnanmıram ki, onların teleskopu var. Həmişə teleskopdan baxardım və hərdən kiçik qayıqları görürdüm. Qayıq yaxınlaşdıqca daha da böyüyürdü. Hərdən qayıqdakı insanları görürdüm. Dəniz hər zaman parıldayırdı. Babam mənə həyatın sirrini verdi və mən hələ də buradan çıxma bilməmişəm. Buradan başqa dünyaya qapı tapa bilmirəm. Babam özü bu qapını tapa bilmişdi. Bir də müdaxilə etmək istəyirəm.

O, sakitcə dayanır.

son